הרבי ורבני מרוקו

ל"ג בעומר תש"נ. ליד חדר הרבי,
מימין לשמאל: הרב אהרן מונסיינגו לימים רבה של קזבלנקה; הרב דוד בוסקילה, מתרגם התניא לערבית והרב שלום משאש, רבה של קזבלנקה וירושלים

סוד הקשר

רבני מרוקו עמדו בקשר תדיר עם הרבי מה"מ ופתחו את שערי עירם בפני שלוחי הרבי מאז הגיעו למרוקו לפני יותר מ-70 שנה ועד היום הזה. >> מה סוד הקשר הייחודי בין הרבי שמוצאו מרוסיה הרחוקה, לבין רבני מרוקו, קשר שהביא לידידות ופתיחות מופלאה שכזו? >> החוקר החסידי של 'בית משיח' ר' שניאור זלמן ברגר, מחבר הספר 'תולדות חב"ד במרוקו', יצא לחקור אחר הקשרים, ומספר עליהם בהרחבה >> מרתק

מאת שניאור זלמן ברגר

הערצה בלתי מסויגת

יהדות מרוקו המפוארת מתאפיינת מזה דורות רבים בשורה של רבנים, צדיקים שעמדו בשורה הראשונה והובילו בנועם ובעוז את הקהילות היהודיות על רבבות היהודים שחיו בהן.

בין גדולי ומאורי חכמי מרוקו בדור האחרון, נמנים הבבא סאלי, הבבא מאיר, הרב שלום משאש רבה של קזבלנקה, הרב יהושע מאמאן סגן אב בית הדין ברבאט, הרב יהודה שיטרית רבה של אגאדיר, הרב ברוך טולידנו רבה של מקנס, ועוד רבים מרבני וממנהיגי יהדות מרוקו.

אלה זכו לעמוד בקשר אמיץ עם הרבי מלך המשיח, קשר אותו הנחילו לצאצאיהם ולתלמידיהם שומעי לקחם.

קשר מופלא ומיוחד הזה, החל זמן קצר לאחר עלות הרבי על כס הנשיאות, כששלח את השליח הראשון למרוקו, הרב מיכאל ליפסקר.

הקשר המיוחד בין הרבי לרבני מרוקו, כלל מכתבים ונאומים מלאי הערצה לרבי. הקשר התבטא גם בפן המעשי, בכך שרבני מרוקו פתחו בלב שמח ובנפש חפצה את שערי עריהם וקהילותיהם בפני שלוחי הרבי, למרות שאלה מרחוק באו. לאורך השנים העניקו לשלוחים ולמוסדות 'אהלי יוסף יצחק' את המעמד החשוב ואת ה'גב' התורני-רבני, על מנת שיוכלו לפעול ולחזק את היהודים המקומיים, לפתוח מוסדות, לחדש את המקוואות או לבנות אותם בעת הצורך, וכן ללמד חסידות ולקשר את המוני יהודי מרוקו לרבי.

הקשר בין הרבי ורבני מרוקו, וההערצה הקיימת עד היום הזה, הוא ייחודי ונפלא. עובדה זו מתחדדת בעיקר נוכח הידיעה כי עד זמן קצר קודם שהחל הקשר, רבני מרוקו כלל לא הכירו את הרבי כמו גם את עולם החסידות.

אז מה באמת סוד הקשר בין הרבי ורבני מרוקו?

האמת ששאלה זו ניקרה במוחי בכל התקופה בה עסקתי בתחקיר מקיף ומעמיק לקראת עריכת הספר "חב"ד במרוקו". במשך תקופה ארוכה ביליתי בחיפוש ועיון אחר אלפי מסמכים של ארכיון חב"ד במרוקו. לאורך המחקר, צפה ועלתה מול עיני התמונה הבהירה בה עשרות רבנים בכל רחבי מרוקו עמדו בקשר מכתבים תדיר עם הרבי, כאשר בד בבד הועברו מסרים בעל פה מהכא להתם ובחזרה, דרך השלוחים.

לאחר שהספר "חב"ד במרוקו" יצא לאור, נסעתי יחד עם המו"ל של הספר הרב ראובן מטוסוב (שליח הרבי בלשכה בצרפת) לסבב מפגשים אצל רבנים יוצאי מרוקו, אשר הם ובני משפחותיהם עמדו בקשר עם שלוחי הרבי במרוקו. כך נפגשנו בירושלים עם הרב יהושע מאמאן זצ"ל זקן רבני מרוקו הנחשב לאחד הפוסקים הגדולים של יהדות מרוקו, שעמד בקשר עם הרבי לאורך השנים. ביקרנו גם בנהריה אצל רבי דוד אבוחצירא שליט"א. הצגנו בפניו את הספר ובו תמונתו כתלמיד בישיבת חב"ד בארפוד - ישיבה שהתנהלה על ידי אביו הבבא מאיר זצ"ל וגיסו הרב עמינדב מכלוף קריספין שליט"א. רבי דוד אבוחצירא הרעיף רגש של אהבה והערצה לרבי, לשלוחים ובכלל לחסידי חב"ד.

גם כאשר ביקרתי במרוקו עצמה, פגשתי שם רבנים המכהנים בהווה, בראשם הרב יוסף ישראל שליט"א, רב ואב"ד של קזבלנקה המכהן למעשה כרבה של מרוקו כולה.

מכאן ומשם, אי אפשר היה שלא להקשיב למנגינת ההערצה והאהבה של הבנים לרבי.

מפליג בתארים ובהדר כבוד

בניגוד לרוב המקומות בעולם, שם הגיעו השלוחים לערים

מרכז לעניני חנוך

MERKOS L'INYONEI CHINUCH INC.

CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY • BROOKLYN 13, N. Y.

אגרת הרבי מאלול תש"י אל הגאון הרב ברוך טולידנו, רבה של מקנס

נידחות והקימו קהילות 'יש מאין' - הרי שבכל הקשור ליהדות מרוקו, השלוחים הגיעו לערים בהן כבר היו קהילות שורשיות וותיקות, עם מסורת ומנהגים של מאות שנים, כשרבנים נכבדים מנהלים את עדתם בגאון.

הכניסה אל תוך קהילה קיימת שיש בה סמכות תורנית, ולנסות ליצור 'משהו חדש' - היא משימה לא פשוטה כלל ועיקר.

נקודה זו קיבלה משנה תוקף, כאשר אופי הקהילות היהודיות במרוקו היה כזה, שהרב הראשי בכל עיר ועיירה, הוא סמכות עליונה שאין לערער אחריה. גם מצד השלטונות - הקשר עם הקהילה היהודית, הארגונים והמוסדות, נעשה דרך הרבנים שהיו מוכרים מטעם השלטונות.

לא בכדי, שלוחי הרבי למדינות אלה, קיבלו הוראה ברורה כי כל העבודה צריכה להתבצע בשיתוף פעולה מלא עם הרבנים ומנהיגי הקהילות המקומיים. כל פתיחת מוסד או פעילות, נערכה לא לפני שנערכה פגישת תיאום - בדרכי נועם ובדרכי שלום - עם הרבנים ומנהיגי הקהילה שהיו צריכים להסכים למהלך.

שלוחים רבים, בהגיעם למקום חדש, נתקלים לא פעם בדילמה: כיבוש או כבוד? האם לכבוש בכל דרך את הקהל ואת בתי הכנסת, או להתנהג בדרך של כבוד כלפי אלו שפעלו במקום עד היום, מה שהצריך להתחיל לעבוד במתינות, במחשבה רבה, מתוך התחשבות, ובכך תהליכים ארכו לעתים שנים ארוכות.

במרוקו התשובה היתה ברורה: כיבוש אבל מתוך כבוד!

דוגמה לשליח כזה, הוא הרב שלמה מטוסוב ע"ה, אשר על פי הוראות פרטניות שקיבל מהרבי, הקים מוסדות חב"ד בעשרות ערים, עיירות וכפרים בכל רחבי מרוקו. בקזבלנקה עצמה כיהנו השלוחים הרב מטוסוב ובשנים הבאות גם הרב איידלמן והרב רסקין. הם בנו אימפריות חינוכיות מדהימות עם אלפי תלמידים, וזכו להעמיד דורות של תלמידים - אולם הכל נעשה בשיתוף פעולה מדהים עם הרבנים ועם המנהיגים המקומיים. למרות שהשלוחים הם אלו שפתחו את המוסדות, תמיד ידעו הרבנים

ל"ג בעומר תש"נ, מימין הרב שלום משאש ומאחוריו הרב מונסיינגו והרב בוסקילה

המקומיים, כי המילה שלהם היא חלק בלתי נפרד מההקמה. כל מכתב אל רבנים ומנהיגים, נכתב בסגנון המקובל במרוקו, עם תארים ובלשון פיוטית כפי מנהג כבוד המקום.

הרבי אף הוא נהג ברבני מרוקו גינוני כבוד, ובאגרות ששיגר אליהם, זכו לתארים רבים ומופלגים, הרבה יותר מהממוצע. כך למשל במכתבי הקודש אל הבבא סאלי והבבא מאיר, הרב משאש או הרב טולידנו, רבני קזבלנקה ומקנס, מפליג הרבי בתארים ייחודיים, מהם שזכו לארבע וחמש שורות של תארים! (וכידוע, רבותינו נשיאנו נזהרו בתארים שנתנו, וכיוונו לאמת בכל תואר שהרעיפו במכתביהם).

גם באירועים ציבוריים-חב"דיים, או אף באירועים משפחתיים של השלוחים - רבני ומנהיגי הקהילות הוזמנו תמיד והושבו בשולחן הכבוד, ואף נאמו את הנאומים המרכזיים.

כך עם הזמן נוצר קשר ידידותי עמוק מתוך כבוד והדר. קשר זה הניב את התוצאות המופלאות של 'כיבוש' מרוקו על ידי בניית אימפריית מוסדות בכל רחבי מרוקו לאורך השנים.

ומשלוח ספרים

מלבד קשר המכתבים שנוצר עם רבני מרוקו, יזם הרבי מה"מ משלוחי ספרים הדדיים, כחלק מההדר שייחס הרבי לקשרים אלה בהם היו גם מתנות רוחניות.

רבים מרבני מרוקו שלחו לרבי את הספרים שהם ואבותיהם חיברו, מהם חכמי קבלה, ואילו הרבי מצידו שלח להם ספרי חסידות, יחד עם סטים של 'שדי חמד' - האנציקלופדיה ההלכתית של הגאון הספרדי חכם חזקיהו מדיני.

עד היום, בספרייתו של הרבי ישנם מאות ואלפי ספרי רבני מרוקו, לצד ספרים ייחודים ועתיקים שנשלחו על ידם, חלקם כוללים הקדשה בכתב יד לרבי, הקדשה מלאת הערצה ואהבה לקדוש ישראל היושב בניו יורק, ומצודתו פרושה עד מרוקו, עריה וכפריה.

שנה אחת אף נשלחה אל הרבי תמונת הצדיק רבי יעקב אבוחצירא. הרבי התייחס לכך באופן מיוחד באגרת ששיגר אל נינו, רבי מאיר אבוחצירא, ה"בבא מאיר".

כבוד הרבנים מעל הכל

נושא הטהרה ובניית המקוואות, נגעה בנקודות רגישות במיוחד.

מאז ועד היום, חלק מפעילותם של שלוחי הרבי עסק בבניית, חידוש ותחזוק מקוואות טהרה ברחבי מרוקו. מרוקו השוכנת באיזור מדברי צחיח, דורשת התייחסות רגישה במיוחד לכל הקשור לבניית המקווה ומילוי אוצרות מי הגשמים. במשך שנים נבנו או שופצו במרוקו מקוואות רבים, וכמו בתחומים רבים, אלו

נעשו על פי שיטות שונות, ולא תמיד מקובלות על ידי רבנים במדינות רבות בעולם. לא פעם התעוררו שאלות קשות לגבי כשרותן של המקוואות שהוכשרו בזכות פסקי הלכה לא מוכרים ולא יודעים.

הזהירות שנדרשה כאן, ביתר שאת, הוא לא לפגוע ברבני המקום. גם במקרים מורכבים ביותר, הרבי הורה שלא לפסול מקוואות, כדי שלא לפגוע ברבני המקום, ויצא שכרו בהפסדו.

המציאות המורכבת יכולה לגרור בקלות חילוקי דעות מורכבים ואף מחלוקות שיכולים היו להפוך למאבקים מוצדקים, או מיותרים. כמו תמיד, בעמדו על המשמר, הרבי הכתיב לשלוחים את הכללים - כי כבוד הרב הוא מעל הכול.

בניגוד לרוב המקומות בעולם, שם הגיעו השלוחים לערים נידחות והקימו קהילות 'יש מאין' - הרי שבכל הקשור ליהדות מרוקו, השלוחים הגיעו לערים בהן היו קהילות שורשיות וותיקות, עם מסורת ומנהגים של מאות שנים, כשרבנים מכובדים מנהלים את עדתם בגאון.

זו הסיבה שהרבי עודד את השלוחים לבקש להיות שותפים בחידוש ובשיפוץ המקוואות, ו'על הדרך' להוסיף חידושים ושינויים כפי ההלכה. כאשר הדברים נעשים בשיתוף פעולה, יש סיכוי גבוה יותר שהשינויים יתקבלו בעין יפה, ובברכה.

בשנים מאוחרות יותר, כאשר הרבנים הוותיקים נפטרו או עזבו את מרוקו, השלוחים הפכו להיות 'ברי-סמכא' בכל תחומי ההלכה, והם היו אמונים על כשרות המקוואות, כמו גם בנושאי הלכה אחרים.

כאשר ביקרתי במרוקו לפני מספר שנים, התברר כי בכל עניין מורכב בתחום השחיטה, הגיטין או בנושאים אחרים, הדיינים ורבני המקום ניגשו להתייעץ עם השליח הרב שלום איידלמן ע"ה וביקשו את דעתו, והוא היה הפוסק בכל תחום, זאת למרות שלא נשא במשרה רבנית רשמית.

נתן את ישיבתו לחב"ד
הרב ברוך טולידנו זצ"ל רבה של מקנס

הגאון הגדול הרב רפאל ברוך טולידנו זצ"ל, רבה של מקנס ומחשובי רבני ומנהיגי יהדות מרוקו, היה ראשון התומכים במוסדות חב"ד במרוקו, כאשר הגיע למקנס השליח הראשון הרב מיכאל ליפסקר.

הגאון רבי רפאל זכה להיות קשור אל הרבי וסייע רבות לייסוד ופיתוח מוסדות חב"ד במרוקו. הרב טולידנו הוא שפתח את הדלת בפני שלוחי הרבי. בנו וחתנו שלחו עבור הרב ליפסקר מכתב דרישה לשלטונות על מנת לאשר לו קבלת ויזה ולהיכנס למרוקו בפעם הראשונה.

כבר בי"ב תמוז תש"י, לפני שהרבי קיבל את הנשיאות באופן רשמי, שלח הרב טולידנו מברק לרבי ובו ברכות לרגל יום הגאולה של אדמו"ר הריי"צ. על מברק זה השיבו הרבי באגרת ארוכה ומיוחדת.

לאחר בואו של הרב ליפסקר למקנס, נוסדה בעיר ישיבת חב"ד לא פחות ולא יותר אלא בבית מדרשו של הרב טולידנו. הרב טולידנו אף מסר לחב"ד את הישיבה שלו 'כתר תורה' על

התוועדות בקזבלנקה: הגאון הרב שלום משאש רבה של קזבלנקה (נואם), ולצידו שלוחי הרבי הרב שלום איידלמן והרב לייב רסקין. בין היושבים נראים: הרב בנימין גורודצקי והשליח הרב שלמה מטוסוב

מנת שינהלוה ברוח חב"ד. מאז עמד לימין הישיבה ופעל למענה במגוון דרכים.

בד בבד נוצר קשר ישיר בינו לבין הרבי, ששיגר אל הרב טולידנו מכתבים רבים בנושאים הקשורים ליהדות מרוקו, כמו גם בהתפתחות המוסדות החב"דיים במקנס. פעמים רבות הודה לו הרבי על העזרה למוסדות חב"ד, ומעודדו להתמיד בכך.

שיתוף הפעולה הפורה בין הרב טולידנו לשליח הרבי, הצמיח פירות טובים ומבורכים. הישיבה הלכה וגדלה, ופעולות למען יהודי העיר הלכו והתעצמו. הרב טולידנו היה אורח של כבוד בכל אירוע במוסדות חב"ד ובכל התוועדות שארגן הרב ליפסקר.

הרבי מפציר שלא לנטוש את הקהילה
הרב שלום משאש זצ"ל - רבה של קזבלנקה

הגאון הגדול הרב שלום משאש זצ"ל, מחשובי רבני ומנהיגי יהדות מרוקו, שכיהן כרבה של קזבלנקה עשרות שנים, ולאחר מכן כרבה של ירושלים. הוא עמד לצדם של שלוחי חב"ד במרוקו, וסייע רבות להתפתחות המוסדות במשך השנים. לאחר עלותו לארץ הקודש, המשיך את הידידות עם חב"ד ואף ביקר אצל הרבי.

מהאפיזודה הבאה נלמד על עומק הקשר הקרוב שהיה לו עם השלוחים.

וכך סיפר שליח הרבי הרב שלום איידלמן:

"הרב משאש היה ידיד אמיתי לחב"ד במרוקו וידיד אמיתי לשלוחים. לעיתים היה מזמין אותי לביתו, מראה לי תשובות בהלכה שכתב בכתב יד ובמכונת כתיבה, והיינו מתפלפלים בהלכה ולומדים יחד. פעם אחת הייתי צריך להגיע לביתו, וטלפנתי אליו להודיעו טרם בואי. כאשר הגעתי אליו נזף בי: 'מדוע כבודו מטלפן? הרי הבית שלי פתוח 24 שעות בשבילכם. הכל פתוח פה עבורך, תבוא מתי שאתה רוצה'.

הרב משאש היה בידידות נאמנה לשלוחי ומוסדות חב"ד במרוקו, ופעל רבות לטובתם בכל תחום אפשרי, גם כאשר הדבר עלה לו במאמצים רבים.

קשר מיוחד היה לו עם הרבי. הוא כתב מכתבים וקיבל תשובות. במשך השנים אף שיגר לרבי ספרים חשובים, וקיבל תמורת זאת מהרבי ספרים חב"דיים שלא היו בנמצא במרוקו.

הבבא סאלי וחתנו הרב ישר אדרעי, שליח הרבי לנתיבות

מימין עומד מנהל מוסדות חב"ד בארפוד הרב עמינדב מכלוף קריספין חתן הבבא מאיר. יושב ראשון מימין: גיסו רבי דוד אבוחצירא, בנו של הבבא מאיר

באגרת מיום י"ט כסלו תשי"ב, מודה לו הרבי על משלוח ספרים. האגרת נפתחת בשלל תוארי כבוד ייחודיים:

"שלמא רבא להאי גברא רבא רב העלילה, לו נאוה תהילה, הרה"ג וו"ח אי"א נו"מ חו"ב צמ"ס [הרב הגאון, וותיק וחסיד, איש ירא אלוקים, נבון ומשכיל, צנא מלא ספרי (סל מלא ספרים)] סדרן ופלפלן וכו', כבוד הדרת גאונו מוהר"ר שלום שליט"א משאש, מדברנא דק"ק קאזא [קזבלנקה] יע"א".

לאחר תקופה ארוכה בה כיהן כרב במרוקו, הוצע לרב משאש לעלות לארץ הקודש ולכהן כרבה של חיפה. כששאל על כך את הרבי, הרבי הפציר בו להישאר בקזבלנקה ולהמשיך להנהיג בה את הקהילה ביד רמה. על מנת לשכנעו להישאר, שיגר הרבי מסרים מיוחדים דרך הרב שלמה מטוסוב. בנוסף, הרב בנימין גורודצקי, בא כח הרבי לאירופה ולצפון אפריקה, הגיע למרוקו והעביר מסר ברור מהרבי. לבסוף הרב משאש נענה לבקשת הרבי להמשיך במשרתו כרבה של קזבלנקה.

לאחר מספר שנים קיבל הרב משאש הצעה לכהן פאר כרבה של ירושלים. כאשר כתב על כך לרבי, לא נענה. זמן מה לאחר מכן עלה לארץ הקודש, בה מונה לכהן כרבה של עיר הקודש והמקדש.

בתקופה הבאה, כאשר כתב לרבי, לא זכה לקבל תשובות. הרב מאשש חש כי הסיבה לכך נעוצה בשל נטישתו את הקהילה בקזבלנקה.

כדי ליישר ההדורים, כתב הרב משאש מכתב מיוחד לרבי, ושיגרו עם הרב אליהו אברג'יל שליט"א (לימים ראש אבות בתי הדין בירושלים). הוא ביקש ממנו למסור את המכתב ישירות לרבי, ולא דרך גורם שלישי.

היה זה חודשים ספורים לאחרי האירוע הבריאותי בשמחת תורה תשל"ח, כאשר הרבי לא קיבל אנשים ל'יחידות'. כל בקשותיו של הרב אברג'יל להיכנס אל הקודש פנימה, נענו בסירוב מוחלט. כשליח נאמן, התעקש הרב אברג'יל להביא את המכתב ישירות לידי הרבי, אך לא נענה. לבסוף הודיע כי ישוב לארץ הקודש עם המכתב...

דברים אלו שינו את דעתו של הרב גרונר, ועד מהרה הוכנס הרב אברג'יל ליחידות במהלכה מסר את המכתב לצד המסרים בשם הרב משאש. את תוכן הדברים מסרב הרב אברג'יל לגלות גם היום הזה.

זמן קצר לאחר מכן, הגיע הרב בנימין גורודצקי במיוחד לירושלים, ונפגש עם הרב משאש. לאחר שיחת הבהרה זו, הנתק הסתיים. הרב משאש שב ועמד לימין חב"ד בכל דבר וענין, ובשנת תשמ"ג קיבל אגרת מהרבי ובה האיחול להצלחה בירושלים: "להצלחה בעבודת הקודש בעיר הקודש ירושלים".

הרב משאש אף השתתף ב'פאראד' עם הרבי בשנת תש"נ, יחד עם הרב אהרן מונסיינגו, לימים רבה של קזבלנקה, והרב דוד בוסקילה מתרגם התניא לערבית. השלושה ישבו בצמוד לבימת הרבי. בתום ה'פאראד' זכו לפגישה מיוחדת עם הרבי ליד חדרו הק'.

השפעה שאינה חוזרת

ה'בבא סאלי' וה'בבא מאיר'

ארפוד. כפר קטן בפאתי מדבר סהרה, כ-600 קילומטר מקזבלנקה.

למרות שהיה כבר קטן מרוחק, שמו נישא בהערצה בקרב יהודי מרוקו, בשל היות הכפר מקום משכנם של הצדיקים הנודעים רבי ישראל אבוחצירא - ה'בבא סאלי' ובנו רבי מאיר אבוחצירא - ה'בבא מאיר'.

למרות שהכפר ארפוד נחשב למקום נידח, סוף העולם, גם אליו הגיע שליח הרבי במרוקו, הרב שלמה מטוסוב.

הדבר היה בחודש ניסן תשי"א, כאשר יצא למסע מיוחד אל מחוזות נידחים במרוקו כדי ללקט יהודים נידחים, ולהביאם לחיי תורה. כך הגיע בין השאר גם אל הכפר ארפוד. בביקורו התגלה לו כי בכפר ישנה קהילה יהודית מסורתית גדולה, אך אין מסגרת ללימודי יהדות, ובשל כך הילדים המקומיים אינם יודעים ללמוד תורה.

הרב מטוסוב נפגש עם רב העיר האדמו"ר רבי ישראל אבוחצירא ה"בבא סאלי", ובשיתוף פעולה עמו הקים תלמוד תורה ובו למעלה מארבעים תלמידים. גם בחודשים הבאים הוסיף הרב מטוסוב להגיע לארפוד הרחוקה כדי לחזק את

המוסד. כתוצאה משיתוף הפעולה, תוך מחצית השנה גדל מספר התלמידים מארבעים למאה.

בשלהי שנת תשי"א עזב הבבא סאלי את מרוקו ועלה לארץ הקודש. במקומו הגיע לארפוד בנו הבבא מאיר, שפעל עם חב"ד עוד בהיותו בעיר מידלת, שם כיהן ברבנות. הבבא מאיר המשיך בשיתוף הפעולה עם חב"ד גם בארפוד, וביחד ניהלו את המוסדות. אף ילדיו שלו למדו במוסדות אלו, ואילו בתו נישאה עם מנהל המוסדות הרב עמינדב מכלוף קריספין שליט"א, וזאת בעידודו של הרבי ובברכתו.

הקשר בין הרבי ורבני מרוקו, וההערצה הקיימת עד היום הזה, הוא ייחודי ונפלא. עובדה זו מתחדדת בעיקר נוכח הידיעה כי עד זמן קצר קודם שהחל הקשר, רבני מרוקו כלל לא הכירו את הרבי ואת עולם החסידות.

הבבא סאלי הגיע לארץ הקודש, אך לאחר תקופה קצרה שקל להגר לארצות הברית במטרה להתנתק לחלוטין מפעילות ציבורית, ברצותו לשקוע בלימוד התורה ובעבודת ה'. הבבא סאלי אף כתב על כך לרבי וביקש את עצתו.

הרבי כדרכו בקודש, מיאן לתת לו לעזוב את מרכז השפעתו. הוא השיבו כי בגין השפעתו הברוכה על היהודים הספרדים, עליו לפעול עמם ולא להתנתק מהם.

במקביל נשלח מכתב אל הרב אליעזר קרסיק (יו"ר אגודת חסידי חב"ד בארץ הקודש), בו מורה הרבי לרב קרסיק להיפגש עם הבבא סאלי. ואכן, הרב קרסיק יחד עם העסקן החב"די ר' פיניע אלטהויז נסעו אל הבבא סאלי, וכתוצאה מדברי הרבי נשאר הבבא סאלי בארץ הקודש והמשיך בהשפעה על בני עדתו ואחרים.

בשנת תשי"ד שב הבבא סאלי שב למרוקו, שם המשיך לפעול בקרב יהודי המדינה. יחד עם בנו רבי מאיר אבוחצירא, עמד בקשר ידידותי קרוב עם הרב שלמה מטוסוב.

באופן תדיר נהג הבבא סאלי לנסוע לצרפת, בה נהג לבקר בישיבת חב"ד בברינואה, ולאורך השנים אף שהה בה בחודשי אלול.

הברכה עשרה עשרות שנים

הרב יהושע מאמאן זצ"ל - זקן רבני מרוקו

הגאון הרב יהושע מאמאן, נחשב לדיין מכובד. כבר בגיל צעיר כיהן בדיינות ורבנות בערי מרוקו, ולאחר עלותו לארץ הקודש, כיהן בדיינות ורבנות בערי ארץ הקודש. במהלך השנים הוציא ספרים עם פסקי הלכה רבים. כזקן רבני מרוקו, נחשב לדמות רוחנית עליונה אצל יהודי מרוקו.

כבר בשנת תשט"ז, בעת שכיהן כסגן אב בית הדין בראבאט בירת מרוקו, שיגר לרבי את ספרו "שתי ידות". במשך השנים הוסיף לשלוח לרבי ספרים, כשהוא מקבל מהרבי בחזרה ספרי חסידות. לבקשתו הרבי אף הורה לשלוחים להעניק לרב מאמאן את סדרת הספרים 'שדי חמד' שיצאו לאור על ידי הוצאת קה"ת בניו יורק.

במכתב מיוחד מיום י' במנחם אב תשט"ז, מבקש הרב מאמאן מהרבי ברכה עבורו ועבור בני משפחתו, וכן ברכה מיוחדת לבעיה רפואית בעיניו. הרבי משיב לו באגרת כי יזכירו בציון כ"ק אדמו"ר הריי"צ. לגבי הברכה בעיניים, כותב לו הרבי, כי ידוע מאמר רז"ל

הרב יהושע מאמאן זצ"ל זקן רבני מרוקו, מקבל את הספר "חב"ד במרוקו". מימין לשמאל: הרב ראובן מטוסוב שליח הרבי ללשכה בפריז, הדיין הרב יעקב חביב, כותב השורות

שיין לקידוש ולהבדלה הוא סגולה למאור עיניו של אדם - וכבר רמזו דורשי רשומות כי יין בגימטריא עי"ן.

חלפו שישים שנה מאז, ובברכת הרבי היו עיניו במצב בריאותי תקין. זכיתי לבקרו יחד עם הרב ראובן מטוסוב ועם הדיין הרב יעקב חביב. הרב מאמאן כבר היה בן **99** שנים, והוא התפלל ערבית מתוך סידור, כאשר על שולחנו ספרי הלכה חשובים בהם עיין.

מפאת גילו ומצבו הבריאותי התקשה לדבר, אך כאשר הענקנו לו את הספר "חב"ד במרוקו", דפדף במשך זמן ארוך, ובכל פעם שראה תמונות הצדיקים, נישק עם ידו את התמונה.

"הרבי התעכב לשאול על הקביעות לימוד שיש לנו"

הרב יהודה שיטרית זצ"ל - רבה של אגאדיר

הרב יהודה שיטרית, רבה של אגאדיר, היה תומך נלהב של ישיבת חב"ד באגאדיר שהוקמה על ידי השלוחים במרוקו, ונוהלה במשך מספר שנים על ידי שליח הרבי הרב עזריאל חייקין שי'.

לקראת חג הפסח תשי"ז, נסע הרב חייקין עם רעייתו אל אביו שהתגורר במונטריאול. בדרכו עבר בניו יורק וזכה לשהות אצל הרבי. על הוראות שקיבל, סיפר במכתב מיוחד אל רב העיר הרב יהודה שיטרית:

ב"ה. א' דחול המועד פסח תשי"ז

פה ק"ק מונטריאול, קנדה

שלמא רבא להאי גברא רבא, ספרא רבא, ודיינא רבא, הרה"ג הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ נו"מ וכו' וכו', מוהר"ר רבי יהודה שיטרית שליט"א

שלום אין סוף וברכה אין קץ.

קיבלתי מכתבו ערב החג, ובהזדמנות הראשונה הנני לכתוב לכבודו והנני כותב מבלי הביט גם כן על זה שהוא באמצע המועד כי הנני מחשיב זה לדבר האבוד, והיינו כי כל מה שיכול אני להקדים ולהודיע לכבוד תורתו דברים שיודע אני שכת"ר מחכה לשמוע, מחזיק אני זאת לחובה.

ביום רביעי שלפני שבת הגדול הייתי בניו יארק וזכיתי להיכנס אל הקודש פנימה לחדרו המיוחד של כ"ק אדמו"ר שליט"א, מסרתי לו כל הפתקאות של פ"נ וגם הרשימה [של התלמידים?] והואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להתעניין בכל זה וברך את כולם. ואמר לי שאם יהיה לו זמן רצונו הוא לשלוח לכל אחד בפרטיות

ברכתו לקראת הרגל. גם התעכב לשאול על הקביעות לימוד שיש לנו - היינו אני עם כת"ר - והביע דעתו שלכל הפחות צריך שתהיה שתי פעמים בשבוע.

רבות דיבר על ענין הבית רבקה (כיתת הילדות), ואמר שבשום אופן שלא לחשוב להפסיק בזה רק להמשיך, ומובן מאליו שצריך להשתדל בהרחבת הדבר הן בכמות והן באיכות. גם שאל אודות ר' אברהם בן שושן [מורה בישיבה באגדיר] ועוד כמה וכמה ענינים שאספר לכבודו בעת שנתראה בעזה"י. רק רציתי להודיע לכבודו על תמצית דברי קדשו שמסרתי לו הפדיונות ושבירך את כולם.

בשני הימים האחרונים של החג הנני נוסע מפה חזרה לניו יארק, להיות עוד הפעם אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א, וגם להיות נוכח בעת ההתוועדות הגדולה של אחרון של פסח, בזמן שכ"ק אדמו"ר שליט"א מתוועד עם כל האורחים שבאו מארבע כנפות הארץ.

בטח ימסור כבוד תורתו דרישת שלום לכל המכירים והידידים, ובפרט אנשי החברה המתעסקים בקודש בעזרת הישיבה; וגם ימסור להם שכבר קיימתי חצי השליחות, היינו למסור בקשתם לכ"ק אדמו"ר שליט"א ובעזרת השי"ת הנני מקוה גם לקיים ענין חזרה שליחות [...] להביא להם ברכותיו הקדושות של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

כן למותר לזרז כבודו עוד פעם בעניני הבית רבקה [...]

דרישת שלום חמה ולבבית לכל בני ביתו שיחיו ובתוכם לכבוד מר אביו שי', ואסיים בברכת כל טוב סלה ויברכהו ה' בזה הרגל ויזכה לעלות לרגל עם ישראל אחיו אמן.

ממני ידידו הדורש שלומו מלב ונפש חפצה

עזריאל חייקין.

הרב שיטרית עצמו כתב לרבי מכתבים וקיבל אגרות ומענות. לאחר רעידת האדמה החזקה שפקדה את אגאדיר, נהרסה העיר ונחרבה כליל. או אז עבר לכהן ברבנות בעיר ספי.

לימים עלה לארץ הקודש וכיהן כרבה של עפולה, כאשר הקשר עם חב"ד נמשך כל השנים.

מרוקו כיום

לסיום ראוי לציין, כי כמה מהרבנים החשובים במרוקו, כמו גם כמה מנשיאי הקהילה היהודית, הגיעו אל הרבי במשך השנים. כמו כן ביקרו נציגי השלטונות, שגרירים ונציגים אחרים, חלקם נכנסו ליחידות וחלקם הגיעו ל'דולרים'.

כיום מכהן פאר הרב יוסף ישראל כרבה הראשי של קזבלנקה ואב בית הדין המרכזי במרוקו. למעשה הוא מהווה היום את הסמכות ההלכתית העליונה של מרוקו. הוא עצמו למד בישיבה ובבית מדרש להוראה של חב"ד.

כאשר ביקרתי במרוקו, שמעתי את הרב ישראל נואם בהערצה גלויה אודות הרבי ושלוחיו.

גם נשיא הקהילה היהודית במרוקו, מר סרג' ברדוגו, המכהן בתפקידו הנוכחי מזה **35** שנה, זכה לבקר אצל הרבי מספר פעמים, והיה בקשר ידידותי עם שלוחי הקודש. גם כיום הוא מסייע בכל דרך לטובת חב"ד במרוקו בשיתוף פעולה עם מי שמנהלים כיום את פעילות חב"ד במרוקו: השליחה מרת גיטל איידלמן, הגב' רייזל רסקין, והשלוחים הרב לוי וגב' חנה באנון.

מקורות: אגרות קודש, תולדות חב"ד במרוקו, ארכיון מטוסוב, מפגשים אישיים ועוד.